

SANT CRIST: DEVOCIÓ, ART I HISTÒRIA

SANTIAGO CORTÈS I FORTEZA

Inicis de la devoció al Sant Crist

Per a la religió cristiana la figura del Sant Crist és cabdal, tota la fe gira en torn del Crist crucificat, mort a la creu i ressuscitat. El gran impulsor fou l'apòstol Pau, que en les seves cartes apostòliques parla molt de la figura del Déu crucificat:

Vàrem ser reconciliats amb Déu al preu de la mort del seu fill. Rom. 4,10.

L'home que érem abans ha estat crucificat amb ell. Rm 6,6.

Però nosaltres predicam un Messies crucificat, que és un escàndol per als jueus, i per als altres, un absurd. 1ª Corintis 1, 23.

Els qui són de Jesucrist han clavat a la creu totes les passions i els desigs terrenals. Ga 5,24.

Déu me'n guard, de gloriar-me en res que no sigui la creu de Nostre Senyor Jesucrist. Ga 6,14.

Si ens féssim esclaus de la llei no existiria l'escàndol de la creu. Ga 5,11.

Aquí tenim una petita mostra del que diu l'apòstol Pau però dins el segon Testament hi ha moltes més referències a la creu i al que significa per la nova comunitat de creients en Jesucrist.

La figura del crucificat esdevindrà signe del cristià i alhora la glòria per a tot aquell que vol seguir Jesús fill de Déu. La primera comunitat tindrà en gran estima la creu i, per a molts de màrtirs, el seu martiri serà un acostar-se a la mort en creu de Jesús. Crist és la traducció al grec de la paraula *messies* que a la vegada traduït al català significaria salvador, o sigui, que Jesucrist és Jesús salvador. És important tenir en compte el significat de les paraules, ja que aquestes ens donaran una explicació de les distintes formes en què ha estat representat en figura el Jesucrist. Els bizantins ens presentaran un Crist majestàtic que triomfa a la creu. El segle XIII el gòtic ressalta la figura d'un Crist que mor cruentament i el seu sofriment és redemptor. El Renaixement cercarà ressaltar la humanitat de Crist per això procurarà presentar una major perfecció anatòmica del cos despulat (aquest és el cas del nostre Sant Crist). El barroc accentua el patetisme del Crist mort o agonitzant.

Tot i ésser tan important la figura del Crist crucificat, en els primers segles no és representa el Crist clavat a la creu, més aviat presenten tota una simbologia que va des de l'anyell immolat però vivent sobre la creu al peix, ja que en hebreu el nom del peix porta les mateixes lletres que Crist. Serà en el segle VI quan es començarà a representar ja enclavat a la creu, però viu, amb els ulls oberts i amb posat majestàtic, coronat amb diadema reial; és el model que l'art bizantí difongué arreu de la cristiandat. En el segle XI és introduïda la representació de Jesús mort amb el cap inclinat cap a la dreta i els ulls clucs, com adormit plàcidament. L'art romànic, hereu del bizantí, conserva el hieratisme tradicional. Representa Jesucrist sense sofriment i prescindeix de la túnica imperial o sacerdotal amb què era revestit pels bizantins, així mateix desapareixen els símbols. Una mostra la tenim amb el Sant Crist del Sant Sepulcre del segle XII a mig camí entre el romànic i el gòtic. En el segle XIII és quan la influència dels teòlegs, sobretot franciscans, es deixa sentir fortament ressaltant la mort cruenta i redemptora del Crist; per això es representarà el Crist mort o en agonia, el cos revela dolor i abatiment, és un cos desfet pel dolor, i és coronat d'espines. Aquest és el cas dels santcrists gòtics que tenim a Inca, en total de cinc: el Sant Crist del davallament, el del cor de Santa Maria la Major, avui a la sagristia vella just al front de la nova escala que puja al cambril de Santa Maria la Major (Crist al qual se li hauria de posar el braç que li manca) els dos que es troben al monestir de sant Bartomeu de les monges jerònimes: el de les ànimes, que es troba a la primera capella devora el presbiteri, i el del tanatori del monestir -actualment a l'antic parlador, a les sales que guarden l'exposició permanent d'art-, i el de la sagristia de Sant Francesc, avui damunt l'altar major. Cinc bells exemplars que van des del segle XIV al XVI.

A partir de l'edat mitjana el santcrist és la imatge més venerada en la litúrgia, en la pietat popular i en la devoció personal. És col·locat a l'àtic dels retaules gòtics o damunt l'altar, ja que l'Eucaristia és considerada sobretot com a memòria de la Passió de Crist. El Sant Crist ocuparà un lloc preeminent no tan sols al temple, sinó que es col·locarà a cor, a les estances conventuals i a la sagristia, com també qualsevol altre espai on es reuneixen cristians, hi habiten o hi treballen. També encapçalara les processons.

A Mallorca, a partir de la conquesta de Jaume I i el restabliment de la fe cristiana, la pietat i la devoció al Sant Crist arrela tot d'una dins el nou poble mallorquí. Moltes són les advocacions que sorgeixen fruit d'aquesta devoció, tant a Palma com a la Part Forana la pietat dels cristians té una figura del Sant Crist amb una advocació molt seva a cada lloc. A Palma, entre d'altres, el més conegut i venerat és el Sant Crist de la Sang, però n'hi ha d'altres: el Sant Crist de Santa Eulàlia o de la conquesta o del miracle, Sant Crist del Nogué, de Santa Creu, de Sant Nicolau vell, de la Real, del Temple. A la Part Forana: el Sant Crist d'Alcúdia, de s'Arracó, de Sant Salvador d'Artà, Sant Crist dels ermitans que es venera a Sant Honorat, la Sang d'Andratx, de Manacor, Sant Crist de Cura, el Sant Cristet del convent de Sóller, i, sobretot per a nosaltres, el Sant Crist d'Inca. A Inca, segurament, els santcrists que es veneraven a les tres primitives esglésies de Sant Bartomeu, Santa Magdalena i Santa Maria foren crists romànics dels quals no es conserva cap vestigi.

El nostre Sant Crist d'Inca en un principi era venerat a l'oratori de l'antic Hospital d'Inca. L'Hospital d'Inca fou bastit pels primers que poblaren Inca després de la conquesta, segurament al mateix temps en què fou construïda la primitiva església de Santa Maria d'Inca i a la vora de la nova parròquia. El cronista Binimelis ens diu que l'any 1595 estava molt ben equipat i en ell rebien molt de consol corporal i espiritual els moradors de la vila, però, amb el pas del temps i per la decadència de la vila, l'edifici vingué en ruïna i es decidí que les seves rendes passassin a l'Hospital General de Palma. Al seu oratori eren venerats distints santcrists, així ho veim a la visita pastoral que féu el bisbe Vich i Manrique el 6 d'octubre de 1591 a la parròquia d'Inca; en la seva visita a l'església de l'hospital "ordenà que les figures del crucifici de les processons que sien tancades ab los bastiments en la paret com se amostren o cobertes de son vel ab desentia i deguda devoció". El motiu pel qual hi havia tants santcrists era perquè a l'hospital radicaven les confraries de la Trinitat dels Gerrers, la de Santa Lluïcia, de Sant Cosme i Sant Damià dels sastres, ja que cada confraria tenia el seu santcrist que solia portar a les processons tant de Setmana

Santa com de rogatives. Per aquesta ordenació sabem que a Inca ja es feien processons de Setmana Santa. Volem aprofitar per dir que la processó que es feia per Setmana Santa, a més de les litúrgiques del Ram, de portar el Santíssim a la casa santa i la del ciri pasqual el Dissabte Sant, es feia la visita a les distintes cases santes del poble on cada confraria duent el seu santcrist anava en comitiva a visitar i a fer l'estació a les cases santes; aquestes eren la de parròquia de Santa Maria, la de sant Francesc, la del monestir de sant Bartomeu i la de sant Domingo, i el Divendres Sant la del Sant Enterro. Encara es conserven alguns crists gremials o de les confraries dels gremis, exemples en tenim amb el de Biniamar, el de Llubí i altres que pertanyeren a algun dels nostres gremis i que, en abolir-se aquests i quedant depositades les sagrades figures a la parròquia, foren cedides a altres esglésies per així seguir essent venerades. Tal vegada també ho són els de Sant Domingo, de Santa Magdalena i el de les ànimes de Sant Francesc.

Precisament fou a l'oratori de l'Hospital on es produí el miraculós fet de la suor del Sant Crist d'Inca. El Sant Crist es trobava en un armari que, com hem vist abans, el bisbe Vich i Manrique havia manat fer, l'armari es trobava just a l'entrada de l'església. Del fet prodigiós, en tenim una acta notarial de Pere Fiol, notari inquer, els seus protocols notariais abasten des de 1596 a 1633, any de la seva mort. Era el jurat major d'Inca el 1607 i figurava darrere el batle reial Andreu Galí. L'acta diu així:

"En nom de la Sanctíssima, y indivisa Trinitat Pare, Fill y Sperit Sanct Amén. A tots sia cosa manifestalos qui lo present acte veuran, y llegiran, precehint primer mandato de la cort esclesiastica a mi Pere Fiol nott. publich de Mallorca habitant en la present vila de Inca notificat sots el 10 de febrer del corrent any 1624, com als 29 del mes de setembre del any 1607, essent Balle Rey al de la present vila lo honor mossèn Andreu Galí, Jurats Pere Fiol nott. predit mossèn Francesch Pons los honors Antoni Llobera dit del morer, y Simon Prats, tots naturals de dita vila; la figura del St. Chisto dels gloriosos St. Abdon y St. Sennen patrons d'aquesta vila suá per spay de mes d tres dies, ab tanta abundancia com puege ningun treballador quant treballa; a la qual maravella acudiren los dits Balle, y Jurats, lo Rt. Señor Jaume Torrens prevere Theolech, y Rector de la Parroquial de la present vila, y tots los Reverents Señors preveres, y clero de dita Parroquial, la qual per á las horas estave en la Iglesia del Hospital de dita vila á un armari que per dita figura se era fet al entrant de dita Iglesia a la paret junt al carrer a la part dreta, y ab la veu del poble esent ja de nit á circa dos horas acudiren á veure dita maravella lo molt illustre, y Señor RT. Rafel Alberti prevere, Doctor en Theologia, y canonge de la seu de Mallorca, y juntament molts frares de St. Francesch y de St. Domingo, y entre los altres lo Rt Frare mestre Llorens Malferit, y lo P.F. Bathomeu Riera del orde de St. Domingo, el P.F. Juan Tortella, y altres frares del orde de St. Francesch, y estant nosaltres dits Jurats suspesos de lo ques deurian fer consultam el cas ab dit Señor, y Pares, y altres persones de consideració que si trobaren; se determiná se scrigues al Illustre, y Reverent Señor Vicari Genral qui era per estar la sede Episcopal vacant lo Illustre i Rt. Señor Dn. Joan Stelrich are bisbe de Jaque en Aragó, qui ordená se tancás la Iglesia del Hospital per spay de tres dias, la qual se tancá, y lo tercer dia la obrirem, y així mateix lo trobarem suant essent present molta gent que eren vinguts a veure en que restaria dita maravella; y perque de ditas cosas de tanta consideració no se posassen en oblit jo dit nott. ne he tirat ab dita orde lo present Instrument per eterna memoria, y juntament vaix tocant acte de las maravellas, y miracles que Deu nostre Señor per medi de dita figura de cada dia fa an els Chistians del present Reyna."

Voldria comentar una mica aquesta acta notarial. Està escrita 14 anys després dels suposats fets, però els personatges que hi apareixen encara són vius a l'hora de redactar-la i no consta que ningú protestàs, a la sessió del Consell de la Vila del 22 de juny de 1608. Segons l'acta de la sessió es va dir:

"No ignoren v.s. los miracles ha fets lo Cristo de la confraria de los benaventurats St. Abdon i St Sennen y son de gran ponderatio i com lo dit Cristo stigue tan indecent es necessari anem a damanar a mon Sr. Ilm. Licentia y consultar ab dita se Sria. Ilma. Que nos done loch de posar dita figura ab major veneratio que sta y así fou conclús nemine discrepante que un dels jurats de nostra universitat vage en ciutat y al Rector ab mon Sr. Rdm. La present determinació del consell i demanar-li lloch de posar lo dit Xto. A son lloch i acomodar-lo amb la veneratio y acato degut y açò a gastos de nostra universitat."

Pocs dies després, dia 2 de juliol, el Consell informava: "Ja sabeu com havem posat lo Christo de St. Abdon y St. Sennen en son loc, resta ara haver de fer una camissola y unas cortinas y un raxat de ferro a dita capella". Els jurats ja eren els encarregats de la capella dels patrons de la vila. Per pagar les despeses es va posar el tall d'un sou per casa.

A l'acta no s'exposen ni les causes, ni s'analitzen els fets ni la casta de suor, cosa que avui fariem. Resulta molt difícil jutjar uns fets ocorreguts fa 400 anys, com també hem de tenir en compte la màxima que té ben present tot bon historiador "Distingue tempora et concordavis jura". Els teòlegs també ens diran que Déu es val de moltes coses per ajudar la fe de la humanitat. Lògicament tots som molt lliures de pensar el que vulguem, però seria de mentalitats molt tancades no acceptar el que pensin els altres. Es pot dir que hi ha moltes llegendes, però no podem oblidar que totes tenen un fonament històric i, sobretot, són un element pedagògic. Ara quan tenim documentació hem d'anar molt alerta amb els nostres pronunciaments si aquests van contra la documentació. El 17 de desembre de 1623 els jurats es preocupen d'enviar a demanar a Roma indulgències per a la capella de què eren protectors, fent suport a la iniciativa de la confraria i obrers dels Sants Abdon i Senén.

Tot i que l'acte de la suor de 1607 presenta dificultats de tipus històric, el cert és que la devoció envers el Sant Crist, venerat a la capella dels sants Abdon i Senén, va cobrant una puixança tal en el segle XVII que arriba a desplaçar la titularitat dels antics patrons a la capella.

Fruit d'aquesta devoció degué ser la fundació de la Confraria del Sant Crist, encara que la data més antiga que coneixem és de 1681. Tal any ja se celebrava solemne festa en honor del Sant Crist, probablement el dia de l'Ascensió, amb el cant de les lletanies, processons i música, adornant la capella amb neules, taronges i murta, il·luminant-la amb llums d'oli i de cera, i dues llanternes; la figura era coberta amb cortines blanques, tal com era freqüent a l'època, ja que, per a més veneració, les imatges més devotes no eren mostrades tot l'any als feels. El retaule actual fou construït l'any 1667 i costà 190 lliures, és d'estil barroc i és dedicat totalment al Sant Crist, encara que a les fornícules laterals presenta les estàtues dels sants Abdon i Senén, de la mateixa època i estil; es tracta de les segones imatges posades a la veneració dels feels d'Inca, atès que les primeres foren canviades per aquestes i pujades al cor, i després a l'ermita de Santa Magdalena del puig d'Inca, on dins l'antic menjador esperen una mà caritativa que les faci restaurar. En el bienni foren daurats els dos àngels que custodien l'àtic del retaule que fou pagat per la Confraria.

En aquest segle la Confraria acaptava per mantenir el culte del Sant Crist vi, blat i seda. A final del segle XVII, concretament al 1691, la confraria tenia cura de la processó del Divendres Sant i també consta que per a la festa de l'Ascensió s'emprava murta i poll per a l'ornamentació de la capella. També a final de segle XVII es feren obres a la sagristia i s'enrajolà la capella.

Prova que la tradició de la suor miraculosa de 1607 era arrelada en el poble inquer basta veure que l'any 1691 ja era instituïda la processó del dia de Sant Miquel, processó commemorativa que duraria fins a mitjan segle XX per agrair el prodigi de la suor. Gràcies a l'esforç i a la generositat dels confreres i al zel dels dirigents de la confraria, la devoció prengué molta força i es consolidà durant el segle XVIII. Se seguïen fent les processons que hem

esmentat del Divendres Sant i del dia de Sant Miquel, i la festa el dia de l'Ascensió, tres dies que concentraven la devoció dels inquers a la preuada figura del Sant Crist.

Cada divendres sortia a captar per la vila la bacina del Sant Crist i es continuaren les acaptes del blat. Així mateix, arribava alguna almoina dels regidors de la vila. Tot el que recaptaven serví per prosseguir la fàbrica de la capella. Entre els anys 1731-1745 es féu una corona d'argent de 34 lliures i 7 sous, i entre 1787-1795 una percinta que aguantava la túnica. Al mateix temps s'anava bastint la capella. La Confraria entre 1795-1803 introduí la devoció a les "Set Paraules". L'acte tenia lloc per Setmana Santa, concretament el Divendres Sant, i consistia en un sermó, que solia predicar el quaresmer, sobre les set paraules que pronuncià Jesús a la creu.

En el segle XIX es produeix una davallada en l'esplendor del culte al Sant Crist a causa d'un conflicte que hi hagué amb l'Ajuntament. Dia 25 de març de 1809 el bisbe Nadal nomenà obrer del Sant Crist Mn. Gabriel Ramis per 8 anys, el dia 7 de febrer de 1817 Mn. Ramis fou confirmat en el càrrec. Però l'Ajuntament d'Inca -ens trobam en el bienni progressista que portà tantes discòrdies entre les autoritats civils i eclesiàstiques-, tal vegada recordant-se de l'antic patronatge dels jurats de la vila sobre la capella dels sants Abdon i Senén, pretengué nomenar els obrers de la capella, que havia passat a dir-se del Sant Crist. L'any 1821 el mes de juny s'apoderaren de les claus de la sagristia de la capella i nomenaren obrer eclesiàstic Mn. Pere Francesc Sales i quatre obrers més. Però, una vegada que hagué passat la tempesta política, el 8 de febrer de 1824 Mn. Gabriel Ramis suplicà al bisbe que li retornassin el càrrec que l'Ajuntament li havia usurpat. El bisbe resolgué en favor de Mn. Ramis i dia 1 d'abril del mateix any Mn. Pere Francesc Sales lliurà al rector Mn. Joan Amengual les claus de la sagristia del Sant Crist, les estampes i 23 sous que el rector va posar en mans de Mn. Ramis. Sembla que les aigües s'apaivagaren i el conflicte se solucionà amb bon criteri, ja que l'any 1843 figuren com a obrers del Sant Crist Mn. Francesc Brunet i Antoni Salas, i dels sants Abdon i Senén eren obrers el batle amb l'Ajuntament i el rector de la parròquia.

Durant aquest segle es continuà celebrant les processons i la festa anual; a més, es realitzaren distints actes: el tres de setembre de 1809 s'acabava la novena que la vila dedicà al Sant Crist: "Para que lo Altíssim assistesca a nostra Espanya en la guerra ocurrent", la guerra del Francès. Es féu processó portant la imatge del sant Crist amb assistència de les comunitats de Sant Francesc i de Sant Domingo. L'Ajuntament donà 2 lliures i 17 sous per a l'ofici. També aquest mateix any el davallament del Divendres Sant, que era organitzat per la Confraria del Sant Crist, se celebrà amb més solemnitat; hi compareixen Josep d'Arimatea, Nicodemus i sant Joan.

L'any següent s'introduí l'exercici de les tres hores d'agonia també el Divendres Sant. Pel carnaval, durant tres dies, es feia la devoció de les "Tres Hores d'agonia" amb sermó, mitja hora d'oració mental i lletanies amb "encierro de Nostro Amo", expressió que designa la processó final amb el Santíssim per dins l'església, locució que a Inca ha perdurat fins als nostres dies; la música de les cobles per a aquests tres dies, la compongué l'acòlit Rafel Ramis. Durant la quaresma es feien també distints actes de pietat. La Confraria també organitzava els cultes de Betlem, Nadal, Circumcisió i Epifania o festa dels Reis. Així mateix, s'encarregava de muntar el betlem, per al qual compraren figures de fang i de paper picat. Dit betlem s'exposava des del dissabte de Nadal fins al dilluns de l'Epifania i constava de les següents peces: tres reis, tres criats, tres cavalls, un camell, una pastora i 5 àngels de paper picat; 10 pastors i pastores de fang, quatre àngels i diverses flors de paper; 8 gresollets de llaua, per al naixement, un Pare etern, i 8 angelets de terra per a la glòria.

L'any 1811, dia 12 de maig, es féu processó general per rogatives de pluja que acabà amb la veneració del Sant Crist que havia estat portat per la vila. El dia següent es cantà Tedèum d'acció de gràcies "per haver-nos concedit lo Altíssim ja en los tres dies primers de la rogativa un aigua abundant y suficient per la conservació dels fruits de la terra". Dins aquest segle també continuaven les acaptes de blat fora i dins vila i d'oli per fora vila. A principi de segle la capella estava més aviat abandonada, ja que servia com a magatzem de les obres de la nova església.

L'obrer Mn. Gabriel Ramis s'afanyà a tornar l'esplendor d'abans; es féu una mesa d'altar, portal i nova escala per anar a venerar la imatge per dins la sagristia, que hagué de ser reformada, es pintaren els quatre àngels del nínxol que sostenien un calze i canelobres. Fou estucada la cornisa de davall el cimbori.

Les aportacions dels feels es varen incrementar:

Dona Joana M. Bennàssar compongué les 17 túniques que tenia el Sant Crist, per fer-les totes d'una mateixa mida.

L'esposa de Pere-Joan Bennàssar de Son Frare i dona Catalina Company de Can Guineu regalen sendes vestes o túniques a la imatge.

El Sr. Jordi des Catlar de Massanella donà dos pins per fer bancs per a la capella.

El rector Pere-Josep Llull cedí la quarta, que li corresponia pels drets d'enterrament a Sant Francesc i Sant Domingo a la Confraria del Sant Crist.

La Sra. Josepa González regalà una percinta i una túnica de flors de fil d'or.

La Sra. Joana M. Bennàsser donà una túnica de tissú d'or, Francina M. Carles hi posà el galó de plata, la Sra. Francina Rayó oferí un palis amb vasa i una devota persona donà tres cadenes de plata per a la llàntia.

La Confraria va poder comprar el misteri o betlem ja esmentat; el 23 de febrer de 1810 es pagaren les obres d'obrir una finestra que mirava del cor dins la capella, ornada de tres gelosies.

S'imprimiren 900 estampes, 400 per l'agost de 1809 i 500 pel juliol de 1810.

Es feren cortines noves per al nínxol.

S'adquirí un matalasset per a l'enterrament del Sant Crist i una corona per al santcrist del Davallament.

Es completà, l'any 1811, el betlem que la Confraria muntava per les festes de Nadal: una cara i mans de la Mare de Déu de Betlem, un pessebre i un Bon Jesús; la senyora Joana Bennàsser regalà la roba del vestit de la Mare de Déu i de l'infant.

Aquest mateix any s'enrajolà la capella i s'esmolaren i compongueren els escalons de pedra viva de l'entrada.

S'adobà la teulada de la sagristia i es va compondre i adobà el trespòl.

L'any 1815 enrajolaren davant la sagristia i es va refer l'escala per davallar de venerar el santcrist. El 15 de desembre de 1813, amb consentiment del rector, la Confraria del Sant Crist donà a la de la Puríssima dels ferrers els misteris del Betlem i de l'Epifania, d'ara endavant s'ocuparà de muntar dits misteris. Dia 15 de maig de 1817, festa de l'Ascensió, s'exposaren les túniques a la funció de l'hora baixa. En aquesta festa començà a sonar el registre del flautat de l'orgue, que era l'aportació de la Confraria del Sant Crist al dit instrument, que construïa Gabriel Tomàs, per valor de 8 lliures.

A la segona meitat del segle XIX la devoció continuà i es feien la funcions que ja eren tradicionals: la festa de l'Ascensió, el sermó de les Set Paraules, la processó del Sant Enterrament, i el tríduum de Sant Miquel amb la processó; totes aquestes funcions anaven a càrrec, tant la part material com l'organització, de la Confraria del Sant Crist.

El 1896 el tríduum de Sant Miquel tengué caràcter de rogatives per les guerres de Cuba i Filipines. El santcrist fou exposat a l'altar major i el 29 de setembre fou tret en processó, en la qual autoritats i poble demostraren "la gran estima i devoció" que Inca sentia envers del seu santcrist.

Per la festa de l'Ascensió de 1893, dia 11 de maig, vengué a predicar el sermó de l'ofici solemne Mn. Miquel Costa i Llobera; dinà a Can Amer, puix que el senyor era obrer del santcrist.

Ja en el segle XX es commemoraren els tres-cents anys de la suor miraculosa del Sant Crist. Dia 26 de setembre començà el tríduum predicat per l'afamat missioner dels Sagrats Cors el P. Jaume Rosselló. La façana de la

parròquia fou il·luminada i s'escampà murtra a voler. Es féu ofrena d'una corona de plata a la imatge. Els obrers aquell any eren els Srs. Pere Amer i Rafel Ramis.

D'aquesta festa, en dona complida informació el *Ca Nostra*, mestre Miquel Duran començà la seva publicació dia 5 d'octubre d'aquell any.

El Sant Crist fou col·locat a l'altar major, davall un dosser sumptuós i magnífic, un poble immens -diu la crònica del *Ca Nostra*- està a sos peus tres dies contemplant-lo; li fan vetles d'honor seguides totes les classes de la societat. El P. Jaume Rosselló predica sobre Crist, Rei de les virtuts, de la ciència i del progrés. La gent s'hi bolcà en multitud tant a la comunió general com a la processó del vespre del diumenge dia 29, segons les cròniques "tothom hi era." De les festes, en fou l'ànima Mn. Antoni Ferragut. El periòdic la *Gaceta de Mallorca* demanava que es fes un monument al Sant Crist i a la seva suor en el lloc que ocupava l'antiga església de l'Hospital. Al cap d'un any el *Ca Nostra* insistia en el projecte del monument. Vull pensar que el monument es féu, gràcies a la tenacitat de Mn. Gabriel Buades, en construir el centre parroquial, que Déu faci que despertí el zel pastoral dels responsables de la parròquia de Santa Maria la Major, capellans i seglars, i torni a tenir l'activitat i esplendor d'antany.

Inca no deixà d'estimar la figura del Crist crucificat, el mateix *Ca Nostra* l'any 1913 afirmava que Inca al seu Sant Crist "cada dia l'estima més i més."

Fruit d'aquesta estimació fou la idea de construir una nova capella que fou inaugurada el dia de la festa de l'Ascensió, 13 de maig de 1915. L'obra fou impulsada per l'ecònom Mn. Miquel Llinàs amb l'ajuda de la Confraria i de tot el poble, el projecte fou encarregat a l'arquitecte D. Guillem Reinés i la decoració corregué a càrrec de D. Pere Llorenç.

La Veu d'Inca de dia 15 de maig de 1915 publica un llarg article signat per Mn. Josep Aguiló, una poesia de mestre Duran, la transcripció de l'acta notarial i una crònica feta per mestre Miquel Duran. Crec que val la pena reproduir aquesta crònica perquè ens donarà prou compte del que fou la benedicció de la capella:

"BENDICIÓ D'UNA CAPELLA

En el dia de l'Ascensió del Senyor és celebrà la festa anyal del Sant Crist i se fé la bendició de la Capella nova. Tot el matí s'acostà a rebre el Pa Eucarístic moltíssima de gent, particularment a la comunió general. Se tenia l'encàrreg del Sr. Ecònom d'oferir les comunions a Jesús Sacramentat en desagravi de les brasfemes que se digueren als mitins de la Vaga de fusters.

A les 10, se fe la bendició de la Capella que verificà el M.I. Mn. Francesc Mir. Cura-pàrroco de la Seu, assistit dels preveres Mossèn Palou, Mossèn Jaume i Mossèn Marquès. Apadrinaren la Capella el distingit propietari D. Pere Amer, quina família d'antic és capillera del Sant Crist, i la virtuosa senyora Dª Maria Bennassar. La corporació municipal, presidida per D. Pere Balle, assistia a l'acte. Se cantà el Te-Deum d'En Tortell. Quan sortiren de la Capella fonda trobaren la Iglesia plena de gent fins demunt l'anti-presbiteri, i la nau tota magníficament il·luminada. Comensa l'ofici que celebrà i fonc servit pel mateixos preveres de la bendició.

Estingué encarregat del sermó el M.I. Mossèn Nadal Garau, canonge Doctoral, que, ple d'entusiasme per la reforma, digué que dins aquella Capella la ciutat d'Inca e-hi tenia sintetisada la seva personalitat per quant era feta amb la suor de tots i guarda en son sí el Santíssim Sagrament, la prodigiosa figura del Sant Crist i dels Sants Patrons Abdòn i Sènen. Feu història de la Venerada Imatge de Jesús i del miracle de les suors; inculcant al poble a estimà més i més aquesta joia de la pietat cristiana.

Se estrenà a Inca la missa Davidica d'En Perossi i el chor de l'himne de Mossèn Sales. Després de l'ofici seguí l'Hora canònica amb Nostr'Amo patent.

Al capvespre, cantades Vespres, se fé l'exercissi de la Bona Mort i la comunitat de preveres cantà els antics i populars goigs davant l'estimada Figura.

Tot el dia la capella fonc visitadíssima per totes les classes socials d'Inca. El Sr. Ecònom havia encarregat desde la trona que al passar per davant el Sant Crist tot-hom res`s un credo en protesta de fè contra les negacions de la existència de Deu i dels seus soberans atributs que li han volgut negar redaladissos descreguts que no son d'Inca.

Totes les persones que l'han visitada convenen que ès hermosíssima, alabant ferm l'arquitecte D. Guillem Reinés pel seu projecte i D. Pere Llorens per la gentilesa i art en que l'han sabuda deixar.

Hi ha una hermosa pintura de grosses dimensions que representa la Cena, feta per D. Bartomeu Payeras que també ha merescut generals elogis. Aquest quadre no se benei esperant per això sa festa dels Sants Patrons que n'hi haurà un altre de llest literalment en els fondos dels braços de la Capella.

La cúpula està il·luminada amb electricitat. An el cronista que està en contra de les clarors atrevides an els temples del Senyor li ha causat molt bon afecte la llum suau d'aquesta instal·lació, que no fà empegair els ciris. Les llums electriques de les quatre aranyes que penjen dels ànguls son de poca potencia i dona una claror igual i armoniosa.

Un amic nostro mos fà recordar que a la ressenya fassem menció del Senyor de ca'n Campaner que no sols consentí arrambar el trast necessari de la seva casa sinó cedir-lo gratuïtament, sens els qual no era possible tan hermosa reforma.

De tot en donam l'enhoirabona al Sr. Ecònom Mossen Miquel Llinàs que sens planyer sacrificis ni gastos ha dotat a nostra Parroquia de tan preuda joia."

En el número d'abans *La Veu d'Inca* ja havia publicat l'anunci de la benedicció i l'himne del Sant Crist d'Inca, lletra del seminarista Andreu Caimari i de Mn. Bernat Salas, organista de la Seu.

Molt més breu fou la ressenya que publicà el *Boletín Oficial del Obispado de Mallorca* de dia 15 de novembre d'aquell any, ho fa dins la secció "Crònica de la Diócesis."

"Mayo Dia 13 En la parroquia de Inca el Rdo. Sr. D. Francisco Mir, Cura Párroco de la Catedral, bendice solemnemente la capella restaurada del Santo Cristo, actuando de padrinos los distinguidos señores D. Pedro Amer Sastre y Dª Maria Bennassar."

La "nova" Confraria del Sant Crist

He posat nova entre cometes, ja que crec que se l'hauria de considerar la successió de l'antiga confraria, si més no es podria dir que fou una revitalització de l'antiga confraria, com sol passar al llarg de la història. Per tant, amb tots els respectes he d'afirmar que no crec que es pugui dir que la Confraria fou fundada l'any 1945 i molt manco que sortí per primera vegada a la processó, perquè com hem vist era l'encarregada ja en el segle XVII d'organitzar la processó del Divendres Sant. Així, no parlaré de fundació sinó de revitalització. Fou amb motiu d'una setmana d'oració i penitència; aprofitant el fervor i el cultiu espiritual del moment Mn. Sebastià Garau i Fiol convocà un grup de persones de les quals foren capdavaners els Srs. D. José Erencia Alvarado, metge, i D. Joan Cabrer Mas, apotecari. Es feren gestions davant el rector i el bisbe, i redactaren uns estatuts, que foren aprovats el 18 de novembre de 1944.

La primera preocupació que tengué aquesta nova junta fou fer gestions per a la realització d'un tron per portar la sagrada figura a les processons de Setmana Santa, es féu l'encàrrec a l'escultor D. Miquel Sacanell de Palma, que juntament amb el seu germà duqué a terme el projecte. El cost fou de 30.000 pessetes, un pressupost molt alt per a aquell temps, però que fou pagat en subscripció popular que durà uns quants anys. El tron es va decidir que es portaria sobre les espatlles de setze homes voluntaris, així sorgí la figura del portador; el primer any ja es feren tres torns, dos de gent civil i un de soldats, tots ells voluntaris i amb gran honor per poder realitzar aquesta tasca.

L'any 1984 fou elegit nou president el senyor Josep Coll Terrassa, es potencià l'entrada a la Confraria de dones i menors, i se n'accentuà el caire espiritual i social. També s'ha comprat un nou local per custodiar el tron del Sant Crist, ja que l'antic local fou expropiat per l'Ajuntament per embellir els entorns de la parròquia de Santa Maria la Major.

Les composicions poètiques

Ja hem parlat de diverses composicions poètiques dedicades al Sant Crist, Mn. Andreu Caimari, mestre Miquel Duran, el P. Miquel Colom, Antem Ferretjans, Gabriel Pieras i altres han dedicat alguna poesia al Sant Crist d'Inca, alguna d'elles musicada, com és el cas de l'escrita pel seminarista Andreu Caimari amb motiu de la nova capella que esdevingué l'himne del Sant Crist, musicada per Mn. Bernat Salas. Hem parlat abans d'unes cobles que foren musicades. Ja hem dit que pel març de 1810 l'acòlit Rafel Ramis compongué la música de les cobles per a aquests tres dies. Eren aquestes cobles el que ara anomenam goigs? De fet, encara ara a alguns llocs, per exemple a Ferreries, de Menorca, parlen de cobles per referir-se als goigs. Els llibres de goigs del segle XVIII i XIX que es troben a la biblioteca pública de Palma duen el títol *Coblas i loores*. El fet és que l'any 1811 consta que Mn. Gabriel Ramis pagà una lliura i dos sous per la lletra dels goigs que "se han fet per el Sant Christo"; igual es va pagar el mestre de capella per la solfa i deu sous per 400 estampes d'aquests goigs. Sabem el que es va pagar, però no consta qui foren els autors de la lletra i de la música, encara que no seria gens desgavellat pensar que fos l'acòlit Rafel Ramis.

Però, i què són els goigs? Són una composició poètica, popular, del gènere líric escrita en alabança de Déu, de Jesús, de Maria, dels àngels o dels sants, i fins i tot n'hi ha de profans, i destinada a ser cantada, sobretot, a les diades.

A Inca en el segle XVIII ja hi havia goigs impresos a Santa Maria la Major, a la Mare de Déu del Carme i a la Mare de Déu dels Àngels.

Dels goigs del Sant Crist, se n'han fet diverses edicions: les dues primeres sembla que foren impreses a la impremta Villalonga de Ciutat de Mallorca. Després Miquel Duran publicà la col·lecció "Obradors de Ca-nostre", el número 1 són els goigs del Sant Crist; després el mateix Duran en féu una o dues edicions més sense especificar res més que el peu d'impremta; una d'aquestes edicions fou reproduïda a l'*Aplec de goigs de la ciutat d'Inca* publicat per "XIMBELLÍ" i una altra edició que fou repartida en una de les festes dels anys 1984 o 85, realitzada també per "XIMBELLÍ". L'any 1995 foren novament editats en la festa de l'Ascensió, dins la col·lecció "XIMBELLÍ", el n. 7, amb algunes correccions de llengua i d'estil, i foren l'ofrena que, amb motiu de les noces d'or, féu el matrimoni D. Joaquim Cortès i Fuster i Dª Joana Ma. Forteza i Cortès.

Per acabar voldria contar una anècdota que fa uns dies, no gaires, em contaren. Amb motiu del 400è aniversari visità l'església de Santa Maria la Major i la figura del Crist un dels dirigents de l'església dels mormons, i parlant amb algunes persones tragueren el tema de la suor de la venerada imatge; ell sense immutar-se digué: "Tant fa que sigui històrica o no aquesta suor, el que realment és important és el gran moviment de fe que hi hagut entorn d'ella". Crec que molts hi estarem d'acord.

Moltes gràcies.